

Opgesteld door: Maurice de Greef (kennismakelaar)

Vraagsteller: Leerkracht en intern begeleider primair onderwijs

Referentie: Kennisrotonde. (2020). *Wat zijn kenmerken van effectief onderwijs in muziek en beeldende vorming voor kinderen van 4-12 jaar?* (KR.960) Den Haag: Kennisrotonde.

10-07-2020

Vraag

Wat zijn effecten en kenmerken van effectief onderwijs in muziek en beeldende vorming voor kinderen van 4-12 jaar?

Kort antwoord

Ondanks de toenemende aandacht voor (kunst-) en cultuureducatie is de vraag wat onderwijs in de diverse kunstuitingen (waaronder muziek en beeldende vorming) op de basisschool oplevert. Naast een grotere verbondenheid en een betere persoonlijke en sociale ontwikkeling laat onderzoek zien, dat deelname aan kunst- en cultuuronderwijs bijdraagt aan een beter fonologisch bewustzijn en de taalontwikkeling onder kinderen. Ook wordt hun creativiteit en culturele betrokkenheid bevorderd. Expliciete instructie in divergent denken en aandacht voor een plezierige en belonende ervaring door onder andere een goede kwaliteit in het lesgeven kunnen de impact van kunst- en cultuuronderwijs versterken.

Toelichting antwoord

Volgens de resultaten van de landelijke monitor cultuureducatie lijken steeds meer scholen een visie op cultuureducatie op te stellen of te hebben (Van Essen et al., 2019). Ten opzichte van 2016 is het aandeel scholen dat één samenhangend cultuurprogramma heeft ook toegenomen. Daarnaast geven scholen cultuureducatie op hun school ten opzichte van 2016 een significant

hoger cijfer met gemiddeld een 6.9 (Van Essen et al., 2019). Ondanks de toenemende aandacht voor (kunst-) en cultuureducatie blijft de vraag wat de eventuele impact is en wat het onderwijs in de diverse kunstuitingen (waaronder muziek en beeldende vorming) voor kinderen op de basisschool succesvol kan maken.

Verbondenheid naast persoonlijke en sociale ontwikkeling

Naast een bijdrage aan de persoonlijke en sociale ontwikkeling laat onderzoek zien, dat door deelname aan kunst- en cultuuronderwijs (met name drama- en muzieklessen) kinderen beter(e) sociale relaties en sociaal gedrag ontwikkelen en dat de groepscohesie versterkt wordt (Hallam, 2010; Kennisrotonde, 2016; 2019). De resultaten van een kleine casestudy onder vluchtelingen in de leeftijd van 13 tot en met 17 jaar en enkele docenten op een basisschool bevestigen dit. De onderzoeksresultaten laten zien, dat door deelname aan muziekonderwijs de leerlingen een beter gevoel van welzijn naast een gevoel van verbondenheid en een betere betrokkenheid bij het leren krijgen (Crawford, 2017). Een vergelijkbare casestudy onder leerlingen op het voortgezet onderwijs laat daarnaast zien dat het delen van muziek van de eigen culturele achtergrond voor culturele erkenning en sociale inclusie, oftewel een bepaalde mate van verbondenheid zorgt (Crawford, 2019). Heel specifiek laat onderzoek onder deelnemers van 14 jaar en ouder aan een programma voor muziekonderwijs (waarbij een experimentele groep vergeleken wordt met een controlegroep) zien, dat deelnemers een betere kwaliteit van leven ervaren en minder snel betrokken raken bij een conflict (Gómez-Zapata, 2020). Dit is een vorm van muziekonderwijs die ook wordt aangeboden aan kinderen met de basisschoolleeftijd. Ook door deelname aan drama-activiteiten behalen leerlingen betere leerresultaten op het persoonlijke, sociale, esthetische en culturele vlak zo blijkt uit een pilotstudie (Donelan, 2010).

Fonologisch bewustzijn en taalontwikkeling

Ten tweede laat onderzoek zien, dat muziekonderwijs bijdraagt aan de taalontwikkeling van kinderen (Kennisrotonde, 2017) en het fonologisch bewustzijn (Gordon et al., 2015). Resultaten van een experimenteel onderzoek onder kinderen van gemiddeld 5 jaar laten zien, dat na deelname aan een programma voor muziekonderwijs de kinderen een betere auditieve perceptie krijgen naast een beter fonologisch bewustzijn (Bolduc, 2009). Dit is deels vergelijkbaar met de resultaten van een studie onder kinderen tussen de 4 en 6 jaar, waarbij voor een deel van hen na deelname aan een muziektraining het fonologisch bewustzijn verbetert (Patscheke et al., 2019).

Creativiteit en culturele betrokkenheid

Ten derde wordt duidelijk, dat met name deelname aan muziekeducatie een bijdrage levert aan de creativiteit en culturele betrokkenheid van deelnemers. Onderzoek (waarbij een experimentele groep vergeleken wordt met een controlegroep) laat zien dat naast betere academische prestaties men meer gaat deelnemen aan artistieke activiteiten en meer gebruik gaat maken van kunst en cultuur (zoals het bezoeken van voorstellingen en het lezen van boeken (Gómez-Zapata, 2020). De resultaten van de reviewstudie van Hallam (2010) tonen daarnaast aan, dat kinderen en jongeren door aanraking met muziek onder andere hun intellectuele ontwikkeling en creativiteit bevorderen.

Bevorderende kenmerken van begeleiding

Expliciete instructie in divergent denken en aandacht voor een plezierige en belonende ervaring door onder andere een goede kwaliteit in het lesgeven kunnen de impact van kunst- en cultuuronderwijs versterken. Onderzoek onder 147 leerlingen van het voortgezet onderwijs toont aan, dat tijdens de lessen in beeldende vorming expliciete instructie om anders te leren denken (oftewel divergent denken: verschillende antwoorden op een probleem formuleren) het creatieve proces onder leerlingen kan bevorderen (Van de Kamp et al., 2015). Ondanks dat het onderzoek gerealiseerd is onder leerlingen op het voortgezet onderwijs, lijkt de werkwijze van receptieve en productieve kunstbeoefening naast metacognitie (denken over het denken) ook in het primair onderwijs te kunnen worden toegepast. Ook wordt duidelijk, dat de positieve impact op persoonlijke en sociale ontwikkeling alleen voorkomt als men een plezierige en belonende ervaring heeft (Hallam, 2010). Naast de kwaliteit van het lesgeven in de muziek zijn de mate waarin men ervaart succesvol te zijn en of het een positieve ervaring op de lange termijn is van invloed op de bevordering van de persoonlijke en sociale ontwikkeling (Hallam, 2010).

Geraadpleegde bronnen

Bolduc, J. (2009). [Effects of a music programme on kindergartners' phonological awareness skills 1](#). *International Journal of Music Education*, 27, p. 37-47.

Crawford, R. (2017). [Creating unity through celebrating diversity: A case study that explores the impact of music education on refugee background students](#). *International Journal of Music Education*, 35(3), p. 343-356.

Crawford, R. (2019). [Socially inclusive practices in the music classroom: The impact of music education used as a vehicle to engage refugee background students](#). *Research Studies in Music Education*, p. 1-22.

- Donelan, K. (2010). [Drama as Intercultural Education: An Ethnographic Study of an Intercultural Performance Project in a Secondary School](#). *Youth Theatre Journal*, 24(1), p. 19-33.
- Gómez-Zapata, J.D., Herrero-Prieto, L.C. & Rodríguez-Prado, B. (2020). Does music soothe the soul? [Evaluating the impact of a music education programme in Medellín, Colombia](#). *Journal of Cultural Economics*.
<https://doi.org/10.1007/s10824-020-09387-z>
- Gordon, R.L., Fehd, H.M. & McCandliss, B.D. (2015). [Does Music Training Enhance Literacy Skills? A Meta-Analysis](#). *Frontiers in Psychology*, 6(1777), p. 1-16.
- Hallam, S. (2010). [The power of music: its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people](#). *International Journal of Music Education*, p. 1-32.
- Kennisrotonde. (2016). [Wat zijn de effecten van dramalessen op de groepsvorming van een \(brug\)klas?](#) (KR.103). Den Haag: Kennisrotonde.
- Kennisrotonde. (2017). [In hoeverre kan het inzetten van muziek\(onderwijs\) kinderen met taalontwikkelingsstoornissen \(TOS\) helpen bij het verbeteren van hun taalvaardigheid?](#) (KR.157). Den Haag: Kennisrotonde.
- Kennisrotonde. (2019). [In hoeverre hebben instrumentale muzieklessen effect op de groepscohesie bij leerlingen in het basisonderwijs?](#) (KR.601). Den Haag: Kennisrotonde.
- Patscheke, H., Degé, F. & Schwarzer, G. (2019). [The effects of training in rhythm and pitch on phonological awareness in four- to six-year-old children](#). *Psychology of Music*, 47(3), p. 376-391.
- Van de Kamp, M., Admiraal, W., Van Drie, J. & Rijlaarsdam, G. (2015). [Enhancing divergent thinking in visual arts education: Effects of explicit instruction of metacognition](#). *British Journal of Educational Psychology*, 85, p. 47-58.
- Van Essen, M., Termorshuizen, T. & Van den broek, A. (2019). [Monitor Cultuureducatie primair onderwijs 2018-2019: Onderzoek naar de landelijke ontwikkelingen in cultuureducatie sinds 2015-2016 en in relatie tot het programma cultuureducatie met kwaliteit](#). Nijmegen: ResearchNed.

Meer weten?

Kennisrotonde (2016): [Wat zijn de effecten van dramalessen op de groepsvorming van een \(brug\)klas?](#)

Kennisrotonde (2017): *In hoeverre kan het inzetten van muziek(onderwijs) kinderen met taalontwikkelingsstoornissen (TOS) helpen bij het verbeteren van hun taalvaardigheid?*

Kennisrotonde (2019): *In hoeverre hebben instrumentale muzieklessen effect op de groepscohesie bij leerlingen in het basisonderwijs?*

Onderwijssector

PO

Trefwoorden

Kunst- en cultuureducatie – muziek onderwijs – beeldende vorming – sociale ontwikkeling - taalontwikkeling